

Література

1. **Byrne K.** The Role of Campus-based Women's Centers/ Kelly Zaytoun Byrne // *Feminist Teacher*. – 2000. – Vol. 13, № 1. – P. 48–60. 2. Center for Women + Trans People [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://womenscentre.sa.utoronto.ca/>. 3. **Kasper B.** Campus-based Women's Centers: Administration, Structure, and Resources / Barbara Kasper// *NASPA Journal*. – 2004. – Vol. 41, № 3. – P. 487–499. 4. **Kielburger C.** Should Universities be Opening Men's Centers?/ Mark and Craig Kielburger// *The Globe and Mail*. – Published on Monday, Jul. 23, 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.theglobeandmail.com/life/giving/should-universities-be-opening-mens-centres/article4436249/>. 5. **Kunkel C. A.** Women's Needs on Campus: How Universities Meet Them / Charlotte A. Kunkel // *Initiatives*. – 1994. – Vol. 56, № 2. – P. 15–28. 6. Men's Resource Center [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mens-resource-centre.ca/>. 7. Simon Fraser Student Society [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sfssc.ca/womens-centre/about-the-collective>. 9. University of Alberta Women's Center Collective [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://uawcc.wordpress.com/about/>. 10. UVSS Women's Center [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uvss.uvic.ca/wcentre/collective.asp>. 11. **Wakeman J.** Why A Men's Center at Canada's Simon Fraser University should not be Controversial / Jessica Wakeman // *The Frisky*. – Published on June 11, 2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.thefrisky.com/2012-06-11/why-a-mens-center-at-canadas-simon-fraser-university-should-not-be-controversial/>. 12. Women's Centers in Canadian Universities [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.canadian-universities.net/Campus/Womens-Centres.html>.

УДК 348.147

Олена Яковенко

ДОСЛІДЖЕННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ МАЙБУТНІХ ЕКОНОМІСТІВ

Яковенко О. І. Дослідження педагогічних умов формування професійних компетенцій майбутніх економістів.

У статті обґрунтовується необхідність побудови навчального процесу на засадах визначених педагогічних умов для ефективного формування професійної компетентності майбутніх економістів. На основі дослідження робіт науковців сформульовано власне визначення поняття «педагогічні умови» та запропоновано їх комплексну систему для економічної освіти.

Ключові слова: економічна освіта, інтерактивні методи навчання, інформатизація навчання, компетентнісний підхід, педагогічні умови, практико-орієнтоване навчання, професійна компетентність.

Яковенко Е. И. Исследование педагогических условий формирования профессиональных компетенций будущих экономистов.

В статье обосновывается необходимость построения процесса обучения на основе выявленных педагогических условий для более эффективного формирования профессиональных компетенций будущих экономистов. На основании исследования работ ученых сформулировано свое определение понятия «педагогические условия» и предлагается их комплексная система для экономического образования.

Ключевые слова: экономическое образование, интерактивные методы обучения, информатизация обучения, компетентностный подход, педагогические условия, практико-ориентированное обучение, профессиональная компетентность.

Yakovenko O. I. Study of pedagogical conditions of formation of professional competence of future economists.

The article is based upon the need of building a learning process on the basis of certain pedagogical conditions for more effective professional competence of future economists. Based on the research work of scientists gives his own definition of «pedagogical conditions» and offer them a comprehensive system for economic education.

Key words: economic education, interactive teaching methods, informatization of education, competent approach, pedagogical conditions, practically oriented training, professional competence.

Переорієнтація вітчизняної освіти на європейські стандарти передбачає підготовку компетентного фахівця, який здатний практично діяти, застосовувати індивідуальні техніки та досвід успішних дій у ситуаціях професійної діяльності й соціальної практики.

Нині актуальними і перспективними потребами суспільства і держави стає підготовка розвиненої особистості, здатної до професійної адаптації, самоосвіти і самовдосконалення. Підвищується попит на кваліфіковану, творчу, конкурентоспроможну особистість економіста. Саме тому актуалізуються дослідження проблеми визначення тематики педагогічних умов формування компетенцій майбутнього економіста.

Мета статті: визначити та дослідити педагогічні умови, що сприяють формуванню професійної компетентності економіста.

Проблемі формування професійної компетентності фахівців економічного профілю присвячено чимало робіт (С. Горобець [5], Л. Корват [8] та ін.), значна увага проблематиці педагогічних умов формування професійних компетенцій фахівців економічного профілю приділяється в дисертаційних дослідженнях (В. Афанасьєв [2], В. Стасюк [14] та ін.). Однак, в умовах розвитку та реформування вищої освіти ще залишаються не з'ясованими не лише класифікація педагогічних умов, а й питання їх ефективності в навчанні фахівців економічного профілю.

Термін «педагогічна умова» науковці визначають як певну обставину чи обстановку, яка впливає (прискорює чи гальмує) на формування та розвиток педагогічних явищ, процесів, систем, якостей особистості [9, с. 97].

В. Андрєєв вважає, що «педагогічні умови – це результат «цілеспрямованого відбору, конструювання та застосування елементів змісту, методів (прийомів), а також організаційних форм навчання для досягнення мети» [1, с. 124].

За визначенням Н. Бугаєць, «педагогічні умови – це необхідність і достатність обставин, від яких залежить ефективність навчально-виховного процесу» [3, с. 18].

В. Манько педагогічні умови визначає як взаємопов'язану сукупність внутрішніх параметрів та зовнішніх характеристик функціонування, яка забезпечує високу результативність навчального процесу і відповідає психолого-педагогічним критеріям оптимальності [10, с. 154].

А. Алексюк, А. Аюрзанайн, П. Підкасистий під педагогічними умовами розуміють чинники, що впливають на процес досягнення мети, при цьому поділяють їх на: а) зовнішні: позитивні відносини викладача і студента; об'єктивність оцінки навчального процесу; місце навчання, приміщення, клімат тощо; б) внутрішні (індивідуальні): індивідуальні властивості студентів (стан здоров'я, властивості характеру, досвід, уміння, навички, мотивація тощо) [11, с. 116].

На думку О. Бражнич, педагогічні умови є сукупністю об'єктивних можливостей змісту, методів, організаційних форм і матеріальних можливостей здійснення педагогічного процесу, що забезпечує успішне досягнення поставленої мети [3, с. 12].

В. Стасюк визначає педагогічні умови як обставини, за яких відбувається цілісний продуктивний педагогічний процес професійної підготовки фахівців, що опосередковується активністю особистості, групою людей [14, с. 43].

Отже, під педагогічними умовами формування професійної компетентності майбутніх економістів маємо розуміти сукупність взаємозалежних елементів освітнього середовища – чинників, що визначаються й усвідомлюються учасниками педагогічної взаємодії, реалізуються в навчально-виховному процесі ВНЗ, спонукають викладачів і студентів до активізації власної діяльності задля формування та розвитку професійних компетенцій майбутніх фахівців та сприяють підвищенню ефективності процесу професійної підготовки.

В аспекті досліджуваної теми особливий інтерес становить низка дисертацій, автори яких у тому чи тому аспекті охарактеризували педагогічні умови професійної підготовки економістів.

Так, у процесі дослідження професійної підготовки майбутніх економістів у комплексі «школа – вищий заклад» В. Стасюк [14] аналізує підготовку економістів у системі освіти України та доводить, що професійна підготовка буде більш продуктивною, якщо врахувати ті педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців, що цілком дозволяють готувати високо кваліфікованих економістів, які здатні працювати в комп'ютерних мережах; володіють навичками електронного бізнесу; вміють самостійно мислити, вільно оперувати ринковими поняттями; аналізувати ринкову ситуацію, прогнозувати її розвиток; приймати ефективні рішення відповідно до реальної ситуації, обґрунтовувати їх; вільно володіють комп'ютерною технікою тощо.

Дослідниця визначає такі педагогічні умови: організація педагогічного процесу, спрямованого на формування та розвиток професійної готовності майбутнього фахівця; застосування особистісно зорієнтованого підходу до підготовки майбутніх економістів, створення особистісно орієнтованих взаємовідносин; ліквідація дублювання змісту економічної освіти через удосконалення та максимальний розвиток міжпредметних зв'язків між школою та ВНЗ; використання віртуальних методів навчання із застосуванням інформаційних технологій.

Досліджуючи процес формування професійної спрямованості студентів економічних спеціальностей, В. Зінченко виокремлює такі педагогічні умови: забезпечення взаємозв'язку навчального матеріалу фундаментальних економічних дисциплін зі змістом господарської діяльності підприємств під час набуття студентами знань, умінь та навичок розв'язання організаційно-управлінських та фінансово-господарських завдань; надання спрямованості фундаментальної економічної освіти на формування в студентів мотивів до оволодіння професійно значущими знаннями та вміннями; наближення процесу підготовки студентів до практичної діяльності економіста [6, с. 17].

Цікавою є позиція Н. Житник у дисертаційному дослідженні «Організаційно-педагогічні умови підготовки бакалаврів економіки у коледжі II рівня акредитації», у якому авторка визначає основні педагогічні умови успішної діяльності коледжів, а саме: науково-методичне забезпечення навчально-виховного процесу, утравдження в навчальний процес новітніх технологій; організація самостійної роботи студентів; активізація науково-дослідної діяльності викладачів і студентів; здійснення диференціації навчального процесу задля забезпечення особистісно орієнтованого підходу [12].

На наш погляд, оптимізація педагогічних умов повинна забезпечити усунення суперечностей між вимогами до майбутніх спеціалістів у галузі економіки та бізнесу і рівнями їхньої професійної кваліфікації. Такі можливості Г. Ковальчук убаचाє за двома основними напрямками. Перший – це розроблення національних стандартів економічної освіти, рівнів професійної компетентності майбутнього фахівця-економіста (з урахуванням світових тенденцій). Другий – удосконалення процесу реалізації економічної освіти (змісту навчальних дисциплін та застосування інтенсивних навчальних технологій, які ґрунтуються на принципах і методах активізації навчально-пізнавальної діяльності студентів) [7, с. 21].

Ураховуючи визначені підходи та напрацювання науковців, для сучасного етапу розвитку економічної освіти, можемо виокремити такі педагогічні умови формування професійної компетентності економістів:

- науково-методичне забезпечення навчального процесу на засадах компетентнісного підходу;
- наближення процесу академічної підготовки студентів до практичної діяльності економіста сучасного підприємства, тобто практико-орієнтоване навчання;
- використання інтерактивних методів навчання, що стимулюватиме як активність самих студентів, так і забезпечить створення особистісно орієнтованих суб'єкт-суб'єктних взаємовідносин;
- комп'ютеризація та інформатизація навчального процесу;
- активізація систематичного підвищення кваліфікації та науково-дослідної діяльності викладачів.

Нині, ураховуючи зорієнтованість вищої освіти на формування компетентнісного фахівця, першочерговою необхідністю є вироблення державних стандартів професійної освіти, зокрема, остаточна систематизація компетенції фахівців за спеціальностями та напрямками навчання; розроблення навчальних програм та робочих планів з урахуванням вимог компетентнісного навчання, планування та побудова навчального процесу з урахуванням послідовного та поетапного формування професійних компетенцій майбутніх фахівців, оновлення навчально-методичних комплексів.

Завданням сучасної освіти є навчання фахівців безпосередньо для практичної сфери діяльності, тому навчальний процес необхідно будувати так, щоб випускник навчального закладу зміг би в короткий термін адаптуватися до реального професійного середовища. Практична зорієнтованість сучасної освіти є головним завданням ВНЗ, адже вони виробляють продукт, що замовляють сучасні роботодавці, яким необхідний високопрофесійний фахівець,

здатний вже на початку своєї кар'єри професійно, компетентно, активно виконувати покладені на нього функції.

У сучасних умовах освітнього простору комп'ютерні та інформаційні технології відіграють значну роль у підготовці майбутніх економістів до здійснення ними професійної діяльності. Виконання професійних обов'язків економістами неможливо уявити без досконалого володіння комп'ютерною технікою, спеціалізованими економічними програмами, мережевими технологіями, системами автоматизації економічних розрахунків тощо, тому необхідність у вдосконаленні ІКТ-компетенцій майбутніх економістів є прерогативою сучасної освіти.

Основу компетентнісно-орієнтованих організаційно-педагогічних умов навчання майбутніх економістів повинні складати суб'єкт-суб'єктні відносини між викладачем і студентами. При цьому викладач повинен бути не за «інформатора», який у систематизованому вигляді подає студентам матеріал дисципліни, а «керівника», який проектує, організовує, контролює, коректує, координує навчально-пізнавальну діяльність студентів, створює для кожного з них інформаційне середовище й пропонує для використання науково-обґрунтовані дидактичні засоби, адекватні його стильовим особливостям і ступеню навченості [2, с. 6].

О. Пометун, Л. Пироженко зазначають: «Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, яка має конкретну, передбачувану мету – створити комфортні умови навчання, за яких кожен учасник відчуває свою успішність, інтелектуальну спроможність» [13, с. 9].

Для реалізації усіх цих педагогічних умов викладачі повинні постійно підвищувати свою професійну (педагогічну) компетентність. Нині освіта – це динамічний швидкооновлювальний процес, і щоб ефективно навчати, викладач повинен ефективно вчитися сам – новим методам навчання, новим формам організації навчального процесу, оволодівати новими технологіями і підвищувати свою компетентність (наприклад, у сфері інформаційних технологій або в галузі риторики, опанувати досвід економічної діяльності інноваційних підприємств тощо), тобто ефективне навчання може забезпечити лише ефективний викладач. У цьому ракурсі самоосвіта педагогічних кадрів і підтримка їх науково-дослідної діяльності керівництвом ВНЗ допомагають створенню відповідних педагогічних умов для більш ефективного навчання студентів.

Поставивши собі мету, необхідно знайти і шляхи її реалізації. Тому недостатньо лише констатувати той факт, що нині потрібно підвищити рівень професійної підготовки економістів, а необхідно визначити ті педагогічні умови, які будуть сприяти оптимальній реалізації цієї мети. У статті була реалізована спроба запропонувати ті педагогічні умови, які, на думку автора, будуть найбільш ефективні для формування компетентного економіста, спроможного ефективно виконувати покладені на нього функції, фахівця, який проектує майбутню діяльність і намагається постійно вдосконалювати свої професійні якості. Перспективу подальших досліджень убачаємо в конкретизації професійних компетенцій економістів та з'ясуванні педагогічних умов їх оптимального формування.

Література

1. Андреев В. И. Педагогика: учебный курс для творческого саморазвития / В. И. Андреев. – К. : Центр инновационных технологий, 2000. – 600 с.
2. Афанасьев В. В. Педагогические технологии управления учебно-познавательной деятельностью студентов в высшей профессиональной школе: автореф. дис. на соискание ученой степени д-ра пед. наук: 13.00.01 / В. В. Афанасьев. – М., 2003. – 48 с.
3. Бражнич О. Г. Педагогічні умови диференційованого навчання учнів загальноосвітньої школи: дис. канд. пед. наук / О. Г. Бражнич. – Кривий Ріг, 2001. – 238 с.
4. Бугаєць Н. А. Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів до роботи з сім'єю учня: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04 / Н. А. Бугаєць; Харків. пед. ун-т ім. Г. Сковороди. – Х., 2002. – 18 с.
5. Горобець С. А. Теоретичні засади проблеми формування професійної компетентності майбутнього фахівця-економіста / С. А. Горобець // Вісник Житомирського держ. ун-ту. – 2007. – Вип. 31. – С. 106–109.
6. Зінченко В. О. Формування професійної спрямованості студентів економічних спеціальностей на початковому етапі навчання: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В. О. Зінченко. – Луганськ, 2008. – 20 с.
7. Ковальчук Г. О. Активізація навчання в економічній освіті: [навч. посіб.] / Г. О. Ковальчук. – К. : КНЕУ, 2003. – 298 с.
8. Корват Л. В. Модель професійно-психологічних компетенцій фахівця економічного профілю / Л. В. Корват // Проблеми сучасної педагогічної освіти: зб. статей. – Ялта, 2010. – Вип. 29, Ч. 1. – С. 63–69.
9. Краткий психологический словарь / под ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского. – Ростов н/Д: Феникс, 1998. – 512 с.
10. Манько В. М. Дидактичні умови формування у студентів професійно-пізнавального інтересу до спеціальних дисциплін /